

KOULUAKÄYMÄTTÖMÄT NUORET

Kirjallisuuskatsaus koulupudokkuuden erityispiirteistä

Tiina Kiri

Kandidaatintutkielma

Sosiaalityö

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto

Kevät 2022

TIIVISTELMÄ

KOULUAKÄYMÄTTÖMÄT NUORET – Kirjallisuuskatsaus koulupudokkuuden erityispiirteistä

Kirjallisuuskatsaus

Tiina Kiri

Sosiaalityö

Kandidaatintutkielma

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto

Ohjaaja: Helky Häkli

Kevät 2022

26 sivua

Tämä tutkielma käsittelee kouluakäymättömyyteen liittyviä erityispiirteitä peruskoulussa ja toisella asteella. Tutkimus on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, ja sen aineisto koostuu 13 tutkimuksesta. Teemaa lähestytään tutkimuskysymyksien kautta: millaisia taustatekijöitä koulupudokkuuden taustalla on ja miten peruskoulun ja toisen asteen koulupudokkuuden syyt eroavat toisistaan. Tutkielman teoreettisena jäsenyyksenä on kasvatuskriitikko Ivan Illich esittämä koulujärjestelmää kritisoiva näkökulma. Illich arvostelee asiantuntijavaltaan antautumista ja ulkoisia mittareita. Hänen mukaansa koulut tuottavat koulutettua mielikuvitusta ja yksipuolisuutta eivätkä anna lapsen oppia omatahtisesti ja empiirisesti. Tutkimusaineisto osoitti, ettei Illichin teoria oppimisen vapaudesta ilman arvosanapaineita näy millään tavalla nykyisessä koulujärjestelmässä.

Tutkielmani aineisto osoittaa, että koulupudokkuuden erityispiirteet ovat hyvin monisyisiä eikä tutkimuksissa löytynyt yksittäistä koulupudokkuulle johtavaa syytä. Peruskoululaisella ja ammattiin opiskelijalla huomattavat riskitekijät kouluakäymättömyydessä ovat psyykkiset ongelmat. Lisäksi vanhemmilta saadun tuen vähyys, sosioekonomiset ongelmat ja kouluun liittyvät riskitekijät muodostavat kouluakäymättömyyden syy-seuraussuhteen molemmilla koulutusasteilla. Toisella asteella myös väärä alavalinta voi tuottaa koulupudokkuutta. Kouluakäymättömyyden taustat eroavat toisistaan siten, että kiusaamiskokemukset painottuvat enemmän peruskouluun kuin toiselle asteelle. Koulu-uupumuksesta kärsivät enemmän lukiolaiset kuin ammattiopiskelijat. Kansainvälisiä eroavaisuuksia tutkimuksissa esiintyi jonkin verran; Yhdysvalloissa teiniraskaudet ovat kouluakäymättömyyden syynä. Turkissa sosiodemografiset tekijät johtavat koulunkäynnin keskeyttämiseen, kun taas Suomessa kouluakäymättömyys liittyy enemmänkin yksilöstä johtuvat tekijät.

Tulosten perusteella koulunkäynnin turvaamiseksi olisi tärkeää systemaattisesti seurata luvattomien poissaolojen määriä ja puuttua niihin tarpeeksi ajoissa. Poissaolojen puuttumisen malli ja vastuujao tulisi olla kouluissa selkeät. Nivelvaiheet eli siirtymiset kouluasteelta toiselle pitäisi tehdä saattaen vaihtaen -periaatteella erityisesti niiden lasten kohdalla, joilla on haasteita koulunkäynnissä. Lisäksi erityisen tuen tarpeen arviointi heti lukukauden alussa ehkäisee mahdollista koulupudokkuutta. Vastoinkäymisistä huolimatta oppilaan tunne välittävästä aikuisesta on arvokasta.

Asiasanat: koulupudokkaat, kouluäkäymättömät, koulu-uupumus

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TEOREETTINEN JÄSENNYS	2
2.1 Koulupudokkaiden vaihtelevat määritelmät	3
2.2 Koulupudokkaat tilastoina	3
2.3 Koululaitokseen kohdistuva kritiikki Ivan Illichin teorian mukaisesti	4
3. TUTKIMUSTEHTÄVÄ	5
3.1 Tutkimusmenetelmän kuvaus ja tutkimuskysymykset	5
3.2 Tutkielman toteutus ja aineiston haku	6
3.3 Aineiston esittely	7
4. TUTKIMUKSEN TULOKSET	9
4.1 Koulupudokkuuden erityispiirteet peruskoulussa	9
4.2 Koulupudokkuuden erityispiirteet toisella asteella	11
4.3 Koulupoissaolojen riskitekijöiden nelikenttä	14
4.4 Sosioekonomiset tekijät ja vaikutukset	16
4.5 Opintojen keskeyttämiseen liittyvät yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät	18
4.6 Koulu-uupumus	19
4.7 Oppimisyhteisöjen vaikutus koulupudokkuuteen	21
4.8 Koulunkäynnin ongelmien luokittelua kansainvälisellä yhteistyöllä	22
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	23
6. POHDINTA	25
LÄHTEET	27

1. JOHDANTO

Työskentelen opiskeluhuollon tehtävissä opiskelukuraattorina toisella asteella lukiossa ja ammattikoulussa. Saan lähes viikoittain yhteydenottoja eri ammattialan opettajilta opiskelijoista, joille on kertynyt huomattava määrä poissaoloja. Lukion opiskelijoilla suuret poissaolomäärät ovat paljon harvinaisempia kuin ammattiin opiskelijoilla. Olen pohtinut, vaikuttaako vanhempien sosioekonominen asema tai koulutustausta opiskeluun sitoutumisessa vai ovatko lukiolaiset keskimäärin tunnollisempia opiskelijoita. Työssäni olen havainnut, etteivät poissaolojen juurisyyt ole kovin mustavalkoisia tai yksiselitteisiä. Olen usein miettinyt, mitkä ennakoivat koulupudokkuutta koulu-uran eri vaiheissa, ja mitkä syyt koulupudokkuuden taustalla ovat? Voidaanko päätellä, että jos peruskoulussa on ollut runsaasti poissaoloja, ennakoiko se poissaoloja myös jatko-opinnoissa? Eroavatko peruskoulun ja toisen asteen koulupudokkuuden syyt toisistaan?

Koulupudokkuuden taustalla on harvoin yhtä selkeää syytä, sen sijaan kyse on erilaisten ongelmien kasautumisesta, mikä on johtanut negatiiviseksi kehäksi; epäonnistumisten jatkumoksi (Kuronen 2011, 24; Palmu 2020, 10). Runsaat poissaolot tuottavat oppimisvajetta ja vaikutukset voivat yltää myös siihen, kuinka pitkälle kouluttaudutaan. Suurimmalla osalla oppilaista ei ole erityisiä haasteita koulunkäynnissä. Kouluakäymättömät ovat yleisesti pieni, mutta kohtalaisen hankalasti tavoitettava joukko, jonka tuen tarpeet ovat moninaisia ja tukitoimista huolimatta koulunkäynti heille on silti hyvin haasteellista. Kirjallisuuskatsauksessani en pyri koulupudokkaiden yleistämiseen enkä totuuksien löytämiseen vaan kuvailemaan koulupudokkuuteen liittyviä yleisiä taustatekijöitä ja etsimään vastauksia, millä tavalla peruskoulun ja toisen asteen koulupudokkuuteen johtavat syyt eroavat toisistaan.

Usein peruskoulun ekaluokkalaiset ovat hyvin innoissaan koulupolun aloituksesta. Onhan se ”ison tytön tai pojan” mittari. Nivelvaiheet alakoulusta yläkouluun ja peruskoulusta 2. asteelle saattavat olla osalle lapsista iso haaste. Nivelvaiheissa tapahtuu monta muutosta; uusi kouluympäristö, uudet koulukaverit ja opettajat. Sopeutuminen muutokseen ei tapahdu hetkessä. Samanaikaisesti lapsen kasvussa ja kehityksessä tapahtuu fyysisiä sekä henkisiä muutoksia. Koulujärjestelmän rakenteesta on unohdettu lapsen eri ikävaiheisiin kuuluvat psykofyysiset muutokset.

Kouluun kiinnittymisellä on sukupuolista ja ikään sidottua yhteyttä; tytöt ovat kouluun kiinnittyneempiä kuin pojat ja mitä nuorempi oppilas, sitä kiinnittyneempi hän on kouluun kuin yläkoulussa oleva oppilas (Virtanen 2016, 60). Kouluun kiinnittymistä vahvistaa oikea-aikainen ja yksilöity tuki ja hyvä oppilas-opettaja suhde. Koulutuksen positiivinen vaikutus on yhteydessä

terveyteen, kotitaustaan ja sosiaalisten suhteiden moninaisuuteen (Nurmi 2009, 17). Onnistuneen koulutuspolun läpikäynti ennakoi ihmisen elinkaarella myönteistä työuraa ja työssä jaksamista.

Koulusta kieltäytyminen on yleinen, monimutkainen ja vaikea ongelma, joka voi johtaa lapselle vakaviin seurauksiin (Kearney 2008, 25). Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että koulunkäynnin keskeyttämisellä on pitkäaikaisia vaikutuksia työllisyyteen ja ansaintamahdollisuuksiin myös myöhemmin elämässä (Bask & Salmela 2013, 513; Heinonen 2021, 572). Koulupoissaoloilla on suuri vaikutus sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen, mielenterveysongelmiin ja päihteiden käyttöön. Negatiiviset koulukokemukset ja toistuvat epäonnistumiset heikentävät lapsen minäkuva, altistavat mielenterveyden häiriöille, koulupudokkuulle ja pahimmillaan syrjäytymiskehitykselle (Luoma & Puustjärvi, 2019, 116). Poissaolot kuormittavat myös opettajia. He tekevät paljon lisätyötä, jotta nuori saa tehtyä rästiin jääneitä tehtäviä. (Heyne ym. 2019, 1024.) Koulunkäynti on mitä parhain interventio syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Koulun tulee ensisijaisesti onnistua siinä, että oppilas kokee onnistumisen ja osallisuuden kokemuksia.

Opiskelukuraattorina koen erityisen haastavana koulupudokkuuteen tai sitä edeltävästi suurien poissaolomääriin puuttumisen, koska vaikuttamismahdollisuuteni asian ratkaisemiseksi on kovin pieni. Toki en ole yksin vastuussa opiskelijan poissaolojen selvittelystä, sen sijaan teemme taustatilannekartoitusta yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa. Osallisina ovat usein opettajat, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja ja psykologi. Koulupoissaolojen taustasyiden selvittäminen on osa nykyistä työtäni, ja siitä heräsi kiinnostus tutkia ja selvittää koulupudokkuuteen liittyviä erityispiirteitä.

Tutkimuskohteena ovat koulua käymättömyyteen ja koulupudokkuuteen liittyvien taustasyiden löytäminen. Tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta koulupudokkuutta ennakoivia taustatekijöitä. Uskon, että työkokemukseni antaa minulle osittaiset lähtöolettamukset ja alustavan ymmärryksen kirjallisuuskatsauksessa käsiteltävään ongelmaan. Prioriteettini on kuitenkin tavoitella tematiikkaa koulupudokkuuden taustatekijöistä ammattitaitoni vahvistamiseksi ja tulokulmien esille tuomiseksi moniammatilliseen työskentelyyn.

2. TOORETTINEN JÄSENNYS

Tässä luvussa käsittelen koulupudokkaiden ja -keskeyttäjäien vaihtelevia määritelmiä ja eroavaisuuksia. Esittelen teoreettisena viitekehyksenä kasvatuskriitikon Ivan Illichin kriittisen näkemyksen nykyistä koulujärjestelmää kohtaan. Ensin on kuitenkin määriteltävä, mitä koulupudokkailla tarkoitetaan.

2.1 Koulupudokkaiden vaihtelevat määritelmät

Kansalliset tutkimukset luonnehtivat koulupudokkaiksi nähtyjä nuoria eri termein ja lähestymistapa vaihtelee kontekstin mukaan. Tilastokeskuksen mukaan koulupudokas on peruskoulun oppilas, joka keskeyttää koulunkäynnin ennen oppivelvollisuuden päättymistä tai ei suorita peruskoulun oppimäärää oppivelvollisuutensa aikana. (Koulupudokas n.d.) Toisaalta käsitteellä koulupudokkaat voidaan määritellä Järvisen ja Vanttajan (2013) mukaan työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa suoritettuna. Koulupudokkaiksi määritellään myös henkilöt, jotka ovat jääneet vaille peruskoulun päättötodistusta, keskeyttäneet ammatilliset opintonsa tai eivät ole jatkaneet peruskoulun jälkeen toisen asteen opintoihin (Haapakorva ym. 2017, 42-44).

Koulunsa keskeyttäjät eivät varsinaisesti ole koulupudokkaita. Koulun keskeyttämisellä tarkoitetaan ennen aikaista ja pysyvää keskeyttämistä ennen valmistumista (Kearney 2008, 6). Koulunkäynti voi tilapäisesti keskeytyä sairauden tai raskauden takia, alanvaihdon vuoksi tai toiseen oppilaitokseen siirtymisen takia (Kuronen, 2011, 20). Koulupudokkaiksi katsotaan myös kouluun sitoutumattomat ja koulukielteiset oppilaat (Vanttaja ym, 2019, 491). Koulupudokkaat -kategoria on eri asiantuntijoiden määräämä ja käyttämä, joten siitä puuttuu nuorten oma näkökulma (Perttula 2015, 105). Koulupudokkuuden tulkinta on melko kirjavaa, koska sen lähestymistavat ja termit vaihtelevat riippuen kontekstista. Miten koulupudokas määritellään, jos nuori ei missään vaiheessa kiinnity opiskeluyhteisöön. Silloin ei ole oikeutta puhua koulupudokkaasta.

2.2 Koulupudokkaat tilastoina

Opetushallituksen vuonna 2020 tehdyn kartoituksen mukaan Suomessa on arviolta vähintään 4 000 yläkouluikäistä nuorta, jotka ovat muun muassa psyykkisten syiden ja motivaatio ongelmien vuoksi pois koulusta pitkiä aikoja (Määttä ym. 2020). Vuosittain noin 5-8 % 16 -vuotiaista ei jatka opintoja peruskoulun jälkeen (Kallio & Hakovirta 2020, 175-176). Lukion keskeyttämisprosentti vuonna 2018-2019 oli 3,0 % ja ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttäneitä oli 9.4 % (SVT 2021). Vertailun vuoksi lukuvuonna 2014–2015 lukiolaisista keskeytti 1,4 % ja ammatillisista opiskelijoista 6,8 %. (Vasalampi & Parviainen 2017). Huomionarvoista on, että pelkän peruskoulun varaan jääneitä 20–29-vuotiaita nuoria on Suomessa yli 100 000 eli noin 16 prosenttia koko ikäluokasta. Vuonna 2021 työn ja koulutuksen ulkopuolella oli noin 38 000 alle 25-vuotiasta nuorta. (Laine 2021.) Yleisempää on toisen asteen opintojen keskeyttäminen; noin 12 % nuorista aikuisista

ei ole suorittanut toisen asteen tutkintoa 24 ikävuoteen mennessä (Kallio & Hakovirta 2020, 176). Ylioppilaiden välitön pääsy jatko-opintoihin on noin kymmenen vuoden aikana vaikeutunut, koska korkeakoulupaikkoja ei ole tarpeeksi. Kevään 2018 ylioppilaista ainoastaan 28 % jatkoi opintojaan samana vuonna; 10 % ammattikorkeakoulussa ja 18 % yliopistossa. (Heinonen 2021, 573.) Yhdysvaltojen koulutustilastokeskuksen mukaan 16–24-vuotiaiden nuorten keskeyttämisaste on 10,3 prosenttia. Osuus on hieman korkeampi miehillä, latinalais-amerikkalaisilla, pienituloisilla perheillä ja työssäkävillä nuorilla. Yhdysvalloissa keskeyttämisprosentit ovat säilyneet melko vakaina viime vuosina. (Kearney 2008, 7.)

2.3 Koululaitokseen kohdistuva kritiikki Ivan Illichin teorian mukaisesti

Lapsen pakollinen koulutuspolku alkaa noin kuusivuotiaana esikoulusta ja päättyy nykyisin kahdeksaentoista ikään mennessä. Noin 12 vuoden koulutuspolulla lapsen into koulua ja oppimista kohtaan luonnollisesti vaihtelee. Palmun (2020, 8) mukaan suomalaislasten kouluviihtyvyyks on vähäistä. Siihen liittyen kasvatustieteen tohtori Kirsi-Marja Sauren pohtii väitöksessään (2014), olisiko oppimistulosten kannalta parempi, jos oppiminen olisi vapaata, aikaan ja paikkaan sitoutumatonta ilman arvosanapaineita. Saurenin ajatus pohjautuu kasvatuskriitikko Ivan Illichin (1926-2002) teoriaan. Illich on tullut tunnetuksi vuonna 1972 julkaisemastaan teoksesta ”Kouluttomaan yhteiskuntaan”. Hän kritisoi teoksessaan koululaitosta, josta puuttuu inhimillisyys eikä koulu nykyisen toimintamallin mukaisesti anna mielekkäitä perusasioita. Hänen mukaansa koulut tuottavat koulutettua mielikuvitusta ja yksipuolisuutta eivätkä anna lapsen oppia empiirisesti ja omatahtisesti. Opintosuunnitelmat näyttävät samanlaisilta kuin muutkin nykyiset massatuotantotavarat (Illich 1972, 67). Illich jopa vaatii oppivelvollisuuden poistamista ja koulujärjestelmän purkamista. Vaatimustaan Illich perustelee näkemyksellään, että opettajat ovat asiantuntijoita ja oppilaat asiakkaita eikä tällaisessa rakenteessa toteudu autonominen pyrkimys tiedon lähteelle vaan lapsi antautuu asiantuntijavallan alaisuuteen. Koulujen perusasenne on, että toisen henkilön mielipiteestä riippuu mitä ja milloin jonkun toisen tulisi oppia. (Sauren 2014; Illich 1972, 67-68.)

Illich kritisoi koululaitosta hyvin voimakkaasti. Miten koulun sitten tulisi hänen mielestään toimia? Illichin utopiassa oppiminen olisi vapaata eikä se olisi sidottu aiempiin opintosuoritteisiin. Utopiassa korostuu satunnainen oppiminen, joka perustuu ihmisen oma-aloitteisuuteen. Illich on mallintanut oppimisverkot, joissa oppiminen ei ole sidottu aikaan tai paikkaan, ja oppija valitsee itse omat opintopolkunsu ja opettajansa. Illichin kasvatustajukset eivät ole jääneet vain utopioiksi.

Hän toteutti kasvatuseriaatteitaan Meksikossa CIDOC-instituutissa (Center for Intercultural Documentation), joka toteutti hänen vapaata tiedon ja taidon periaatteita. Illichin teoriaa ei voi sellaisenaan toteuttaa nykyisessä koulujärjestelmässä, mutta soveltavasti sillä olisi merkitystä kouluviihtyvyyden vahvistamisessa.

Yksi koululaitoksen tuottamista ongelmista on hänen mukaansa, etteivät ihmiset pyri paremmiksi ihmisiksi, vaan tavoittelevat ulkoisia elementtejä ja esiintyvät odotetun kulutus- ja oppimishanteen mukaisesti (Sauren 2014). Olen havainnut, että ainakin varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa on mahdollistettu viime vuosina henkilöstölle suunnattuja tunne- ja vuorovaikutustaitojen täydennyskoulutusta. Toisella asteella opettajat voivat jo olettaa, että nuorten tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat jo vahvistuneet siten, että ryhmässä toiminen, syysuhteiden hahmottaminen ja empaattisuus onnistuvat.

3. TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia yleisiä taustatekijöitä koulupudokkuudella on, ja millä tavalla peruskoulun ja toisen asteen koulupudokkuuden syyt eroavat toisistaan. Ennakkoletukseni on, ettei koulupudokkuuteen ole yhtä merkittävää syy-yhteyttä. Sen sijaan oletan, että koulupudokkuuteen liittyy toisiinsa kietoutuneita ongelmaryypäitä, jotka johtuvat joko yksilöstä itsestä tai muista tekijöistä. Lisäksi ennakkoletukseeni liittyy, ilmeneekö aineistosta koulupudokkuuden ylisukupolvisuus, joka voi olla iso riski lapsen koulumenestyksessä.

3.1 Tutkimusmenetelmän kuvaus ja tutkimuskysymykset

Tutkimusmenetelmäni on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka tavoitteena on tutkittavan aiheen yleiskuvan muodostaminen ja olennaisen tiedon yhdistäminen aineistoon. Kirjallisuuskatsauksissa keskeistä on myös olemassa olevan tiedon kriittinen arviointi. (Kaittila & Nyqvist 2014, 264-265; Hirsjärvi ym. 2009, 259-260). Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena ei ole referoida aiempia tutkimuksia, vaan sen sijaan analysoida ja tarkastella kriittisesti käytettyä metodologiaa, teoreettisia viitekehyksiä ja saatuja tutkimustuloksia. Lisäksi kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on rakentaa kokonaiskuvaa tietystä asiakokonaisuudesta. (Salminen 2011, 3–6.)

Pohdin useita tutkimuskysymyksiä ja lopullisten relevanttien kysymysten valintaani vaikutti työni kautta noussut aito ihmetys koulupudokkuuden taustatekijöistä. Tutkielmassa etsin valitsemani aineiston pohjalta vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia taustatekijöitä koulupudokkuudella yleisesti on?
2. Miten peruskoulun ja toisen asteen koulupudokkuuden syyt eroavat toisistaan?

3.2 Tutkielman toteutus ja aineiston haku

Kirjallisuuskatsauksen työstäminen alkoi kirjallisuuteen tutustamalla ja samalla hahmottelin tutkielman rajausta. Rajasin aineiston kolmen kriteerin avulla, joita olivat ajankohtaisuus, relevanssi ja laatu. Aluksi olin hyvin tiukka sisäänottokriteereissani. Rajasin aineiston haun aluksi vuosiin 2016-2021 ja vertaisarvioituihin lähteisiin, mutta joustin menettelystä saamani palautteen vuoksi. Lopullisiksi sisäänottokriteereiksi muodostuivat aineiston löytäminen verkkojulkaisuna, maksuttomuus, ikäryhmä peruskoululaisista toisen asteen opiskelijoihin ja aineiston rajaus vuosiin 2008-2021 aineiston ajankohtaisuuden takia. Esimerkiksi haun rajauksen laadun varmistin sillä, että tutkimuksien aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät sekä tulokset oli raportoitu selkeästi. Löysin paljon kansainvälisiä tutkimuksia, jolloin kohtaamiani haasteita olivat englanninkielisten termien ymmärtäminen, kielenkäytön erilaisuus, suomentamisen vaikeus siltä osin, etteivät alkuperäisten tutkimuksien tulokset vääristyneet. Lisäksi aineiston runsaus yllätti. Lopullinen aineisto valikoitui siten, että se vastaa parhaiten tällä hetkellä koulupudokkuudesta olevaa tutkimustietoa.

Käytin aineiston hakuprosessissa Jyväskylän yliopiston kirjaston (JYKDOK) tietokantoja (Eric, Melinda, Arto, Finna). Hyödynsin myös Google Scholaria kotimaisten ja kansainvälisten tieteellisten artikkeleiden löytämisessä. Parhaita kansainvälisten tutkimuksien tietokantoja olivat Social Services Abstracts (Pro Quest) ja Social Care Online. Julkari -tietokanta osoittautui myös relevantiksi. Kotimaisia väitöskirjoja oli hankala löytää, joten käytin Jyväskylän yliopiston kirjaston tietokantaa, josta löysin lisää sopivaa aineistoa.

Olen käyttänyt seuraavia hakusanoja: Koulupudokkaat TAI koulupudokas, koulua käymättömät JA koulu-uupumus, koulusta kieltäytyminen, school drop put OR school droppers, school refusal AND school dropout factors, school attendance problems. Tarkastelin hakutuloksia lukemalla ensin tutkimuksen otsikon ja abstraktin. Otsikossa piti olla maininta käyttämästäni hakusanasta. Tämän jälkeen valikoin tutkimukset, jotka tiivistelmän perusteella vastasivat tutkimuskysymykseeni. Tutkimuksia valikoidessa huomasin koulupudokkuutta käsittelevissä tutkimuksissa esiintyvän

avainsanoja: *school dropout and school refusing, school attendance, koulua käymättömät, kouluun sitoutuminen/kiinnittyminen.*

3.3 Aineiston esittely

Tutustuessani aineistoon huomasin, ettei koulupudokkuuden määritelmä ole yksiselitteinen. Sen tulkinta on riippuvainen kontekstista. Tilastokeskuksen mukaan koulupudokas on peruskoulun oppilas, joka keskeyttää koulunkäynnin ennen oppivelvollisuuden päättymistä tai ei suorita peruskoulun oppimäärää oppivelvollisuusiän aikana (Koulupudokas n.d.). Koulupudokkaat voidaan määritellä toisaalta Järvisen ja Vanttajan (2013) mukaan työelämän ja koulutuksen ulkopuolisiksi nuoriksi, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa suoritettuna. Koulupudokkaiksi määritellään henkilöt, jotka ovat jääneet vaille peruskoulun päättötodistusta, keskeyttäneet ammatilliset opintonsa tai eivät ole jatkaneet toisen asteen opintoihin peruskoulun jälkeen (Kallio & Hakovirta 2020, 175).

Keskeyttäjien määritelmä on vaikeaa, koska on olemassa erilaisia tilastoja koulukeskeyttäjästä, mutta ei ole yksimielisyyttä siitä, kuka on todellinen keskeyttäjä (Boyaci 2019, 145). Määrittelen koulupudokkuuden kirjallisuuskatsauksessani Järvisen ja Vanttajan 2013 mukaan.

Kouluakäymättömyys ilmiönä ylittää eri tieteenalojen rajat, mikä näkyy aineistossani hyvin monipuolisesti. Lisäksi koulupoissaolo-ongelmiin viittaava kirjallisuus on monipuolinen ja hajallaan eri tieteenaloilla, kuten esimerkiksi koulutuksen, psykologian, sosiaalityön, rikosoikeuden ja lääketieteen aloilla (Kearney 2018, 3).

Koulupudokkuutta on tutkittu kansainvälisesti melko laajasti, mutta kansallista tutkimusta on tehty kovin vähän. Tämän vuoksi olin tyytyväinen erityispedagogiikan tohtori Virtasen (2016) poikkitieteellisestä väitöskirjasta, joka käsitteli suomalaisten kouluun kiinnittymisen suhdetta yläkouluikäisissä vuosina 2010 ja 2013. Hain aineistoa juuri poikkitieteellisyyden vuoksi sosiaalitieteiden ulkopuolelta, koska halusin laajaa käsitystä koulupudokkuuden erityispiirteistä ja ilmiön syvällisempää ymmärrystä. Tutkielmaani valikoitui kaikkiaan kolmetoista tutkimusta; kaksi väitöskirjaa, kuusi kansainvälistä tieteellistä artikkelia, kolme kansallista artikkelia ja kaksi muuta tieteellistä julkaisua. Tutkimusaineistoon päätyneet aineistot on esitelty tieteenaloittain alla olevassa taulukossa:

Kirjoittaja	Nimi	Vuosi/maa	Tyyppi	Tieteenala
Bask M.	Burned out to drop:	2013	tieteellinen	psykologia
Salmela-Aro	Exploring the relationship	Suomi	artikkeli	

	between school burnout and school dropout			
Boyaci A.	Exploring the Factors Associated with the School Dropout	2019 Turkki	tieteellinen artikkeli	sosiologia
Boylan R. Renzulli, L.	Routes and Reasons Out, Paths Back: The Influence of Push and Pull Reasons for Leaving School on Students' School Re-engagement	2017 Yhdysvallat	tieteellinen artikkeli	sosiologia
Heinonen, T.	Nuorten mielenterveyskuntoutujien kokemuksia opintojen keskeyttämisestä ja siihen johtaneista tekijöistä	2021 Suomi	tieteellinen artikkeli	kasvatustiede
Heyne, D. Gren-Landell, M. Melvin, G. Gentle- Genitty, C	Differentiation Between School Attendance Problems: Why and How?	2019 Hollanti Ruotsi Australia Yhdysvallat	tieteellinen artikkeli	käyttäytymistiede
Ingul, J.M. Havik, T. Heyne, D.	Emerging School Refusal: A School-Based Framework for Identifying Early Signs and Risk Factors	2019 Norja Alankomaat	tieteellinen artikkeli	käyttäytymistiede
Kearney C.A.	Helping School Refusing Children and Their Parents	2008 Yhdysvallat	empiirinen tutkimus	psykologia
Koskela T. Reis T. Sinkkonen H- M.	Irrallisuudesta osallisuuteen - valmiuksia koulupudokkuuden vähentämiseen	2016 Suomi	tieteellinen artikkeli	kasvatustiede, erityispedagogiikka
Kovacs E.	Non-completed Studies: What Factors Affect Academic Success or Failure?	2019 Unkari	tieteellinen artikkeli	kasvatustiede
Kuronen I.	Mun kompassin neula vaan pyörii.	2011 Suomi	tieteellinen artikkeli	koulutuksen tutkimus

	Keskeyttämiskokemuksia ammatillisesta koulutuksesta			
Nurmi P.	Opettaja kouluhyvinvoinnin edistäjänä -toisen asteen opettajat dialogisuutensa ja autenttisuutensa sääntelijöinä	2009 Suomi	väitöskirja	sosiaalipsykologia
Vanttaja M. Af Ursin P. Järvinen T.	Kouluun sitoutumattomien nuorten tausta ja tulevaisuusodotukset	2019 Suomi	tieteellinen artikkeli	kasvatustiede
Virtanen T.	Student engagement in Finnish lower secondary school	2016 Suomi	väitöskirja	erityispedagogiikka

Taulukko 1. Tutkielmaani valikoituneet tutkimusaineistot.

4. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen aineistoni perusteella löytyneitä koulupudokkuuden taustatekijöitä ja tilanteeseen liittyviä riskejä. Kuvaan myös koulunkäyntiin liittyviä ongelmia, joita kansainvälinen tutkijaryhmä on havainnut. Tutkimusten yhteenvetona voi sanoa, että koulupudokkuuden on havaittu olevan yhteydessä työttömyyteen, alhaiseen palkkatasoon ja rikollisuuteen puhumattakaan siitä inhimillisestä kärsimyksestä, jota se lapselle tai nuorelle aiheuttaa. Hintalappua sille ei voi määritellä. Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen lähemmin aineistoni tuomia tuloksia.

4.1 Koulupudokkuuden erityispiirteet peruskoulussa

Aineiston mukaan koulupudokkuutta voidaan tarkastella osana kouluun kiinnittymisen tai sitoutumisen heikkoutena. Virtasen (2016 10, 59-60) poikkitieteellinen väitöstutkimus tutki suomalaisten kouluun kiinnittymisen suhdetta itsearviointina yläkouluikäisissä kahtena vuotena 2010 ja 2013. Virtanen (2017, 6) käsitteellistää kouluun kiinnittymisen ulottuvuudet kolmesta syystä; tunneperäisestä, toiminnallisesta ja kognitiivisesta kiinnittymisestä. Tunneperäiseen kiinnittymiseen liittyvät opiskeluilo ja kiinnostus opiskeltavia asioita kohtaan. Toiminnallisella kiinnittymisellä viitataan oppilaan näkyvään käyttäytymiseen. Siihen kuuluvat tuntiaktiivisuus, oppitunneille tuleminen ja tehtävien palauttaminen ajoissa. Kognitiivisella kiinnittymisellä

tarkoitetaan koulunkäynnin arvostusta, itsesäätelyä ja opiskelustrategioita. Tuloksia arvioitiin Yhdysvaltalaisella SEI (Student Engagement Instrument) mittaristolla. Tulokset osoittavat, että oppilaan toiminnallinen kiinnittyminen myötävaikuttaa kouluun kiinnittymistä ja suojaa koulu-uupumukselta. Löydösten käytännön seuraamuksena esitetään kolmiportainen malli opiskelijoiden sitoutumisen edistämiseksi.

Kansainväliset tutkijat Ingul, Havik & Heyne (2019) ovat tutkineet koulusta kieltäytymisen (school refusal, myöhemmin SR) ennakoivia merkkejä ja riskitekijöitä. Tutkimuksen mukaan nuoret ilmoittivat koulukieltäytymisen huolenaiheiksi koulupelon, masennuksen tai ahdistuksen, pelkotilan, mitä kotona tapahtuu koulupäivän aikana, uniongelmat ja väsymyksen. Lisäksi eroahdistus ja sosiaalinen ahdistus muodostavat riskin koulusta kieltäytymiselle. (Ingul, Havik & Heyne 2019, 47.) Samassa tutkimuksessa on todettu koulusta kieltäytymisen keskimääräiseksi alkamisiäksi 10,9 vuotta. Ikä viittaa siihen, että SR syntyi useammin lapsuudessa kuin murrosiässä. Siitä huolimatta viittaus vakiintuneelle SR:lle on yleisempi nuorten keskuudessa. Tällöin siihen puuttuminen on monimutkaista ja vaatii monialaista interventioita. (emt., 48)

Aineistosta käy ilmi, että luvattoman poissaolon syy voi johtua vanhemmista, jos vanhempi tahallaan pidättelee tai estää lastaan menemästä kouluun. Tästä käytetään termiä koulusta vetäytyminen (Kearney 2008, 5; Palmu 2020, 9). Koulusta vetäytymistä ja siihen liittyviä kategorioita on tutkinut psykologian professori Christopher A. Kearney (2008), jonka mukaan koulunkäynnin lopettaminen voi johtua siitä, että vanhempi haluaa lapsen kotiin taloudellisista syistä. Lapsi voi tällöin työskennellä lastenvahtina sisaruksilleen tai käydä palkkatyössä perheen elättämiseksi. Tällöin koulusta vetäytyminen liittyy vanhempien tarpeisiin.

Vanhemmat, joilla on vakavia mielenterveyshäiriöitä tai päihteiden haitallista käyttöä, pitävät toisinaan lapsensa kotona, käyttääkseen lasta apulaisena arjen askareissa tai henkisenä tukena vanhemmilleen. Toisaalta lapsella saattaa herätä tarpeellisuudentunne jäädä kotiin valvomaan, pärjääkö sairastunut huoltaja tai tarkkailla, mitä kotona tapahtuu. (Kearney 2008, 6; Palmu 2020, 14.) Lapsi, jota vanhemmat pahoinpitelevät, pitävät lapsensa kotona piilottaakseen mustelmia tai muita väärinkäytön merkkejä. Lisäksi yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa ilmeni, että vanhemmat pitävät lapsensa pois koulusta katkerissa huoltajuuskiistoissa, joissa pelkona on entisen puolison aikomus siepata lapsi koulumatkalla. (Kearney 2008, 5.)

Perheen tuki ja vanhempien osallistuminen ovat tärkeitä mahdollistajia lastensa koulumenestyksessä. Kouluakäymättömien lasten vanhemmat antavat lapsilleen liikaa vapautta ja mahdollisuuden tehdä omia toisinaan harkitsemattomia päätöksiä. Rajattomuus voi näkyä lasten

koulukäyttäytymisessä haitallisesti. Toisaalta vanhemmat suhtautuvat kielteisesti lastensa suorituskyykyyn koulussa, jos lapset epäonnistuvat. Koulunkäynnin keskeyttäminen oli yleisempää tapauksissa, joissa vanhemmat osoittivat vähän kiinnostusta lastensa koulutukseen. (Bask & Salmela-Aro 2013, 514.) Tutkimuksen mukaan lapset, jotka saavat sosiaalista tukea kotoa sekä koulusta, on heidän psykososiaalinen hyvinvointinsa kohdillaan (Mäki-Ketelä 2012, 224). Perheen kokema työttömyys ja vähävaraisuus heijastuvat toisinaan yläkouluikäisten oppilaiden ja heidän opettajiensa yhteistyö- ja empatiakyvyn ymmärryksen eroavaisuuksiin. Opettajat voivat olettaa, että kaikilla perheillä on esimerkiksi varaa liikuntavälineisiin. Aineiston mukaan perheen taloudelliset huolet heijastuvat lasten impulsiiviseen ja häiritsevään käyttäytymiseen koulussa (Kallio & Hakovirta 2020, 153-154). Perheen taloudelliset huolet voivat vaikuttaa negatiivisesti nuoren käytökseen, kun taas mielenhyvinvointi heijastuu myönteisesti koulunkäyntiin. Koulua käymättömyys voidaan valppaan opettajan ansiosta huomata jo varhaisessa vaiheessa. Tunnistettavia käyttäytymismuutoksia ovat sosiaalinen vetäytyminen, tuntiaktiivisuuden väheneminen, katsekontaktin välttely, kiinnostuksen menetys koulua ja luokkatovereita kohtaan ja surumielisyyys. Ahdistuneita ja masennusominaisuuksia voi olla vaikeampi tunnistaa kuin häiritsevää käyttäytymistä. (Ingul, Havik & Heyne 2019, 55.) Koulujen suuret luokkakoot estävät opettajaa havainnoimasta yksittäisen opiskelijan psyykkistä vointia.

Olen tarkastellut tässä luvussa aineistoni antamaa kuvaa koulupudokkuuden erityispiirteistä peruskoululaisissa. **Yhteenvetona** voi todeta, että koulupudokkuutta yläkouluikäisissä voi tuottaa psyykkiset ongelmat, kuten masennus, uniongelmat, sosiaalisten tilanteiden pelko, muut pelkotilat ja motivaatio ongelmat sekä koulun toiminnalliseen kiinnittymiseen liittyvät haasteet. Lisäksi vanhempien haitallinen käyttäytyminen siten, että he estävät lasta menemästä kouluun voi johtaa koulupudokkuuteen. Välillisesti lapsen kouluuntoon voi vaikuttaa vanhempien taloudelliset huolet, jotka voivat johtua työttömyydestä ja mielenterveys- ja päihdeongelmista. Huoltajien tuki, kannustus ja myötämielinen suhtautuminen tukevat aineiston mukaan lapsen kouluun kiinnittymistä ja ennaltaehkäisevät koulupudokkuutta. Lisäksi varhainen puuttuminen luvattomiin poissaoloihin sekä opettajan ja oppilaan vuorovaikutussuhteiden tiivistyminen myötävaikuttavat oppilaan koulunkäyntiin ja kouluviihtyvyyteen.

4.2 Koulupudokkuuden erityispiirteet toisella asteella

Turkissa on tutkittu sosiodemografisten tekijöiden vaikutusta koulupudokkaisuun. Siellä kerättiin vuonna 2016 tilastotietoa yli 15-vuotiaiden lasten kotitalouksista. Tutkimuksen mukaan avioliitto,

työssä käynti, kylässä asuminen ja asuminen kaukana isästä tai erossa olevasta perheestä ovat suurimmat sosiodemografiset ongelmat, jotka johtavat koulunkäynnin keskeyttämiseen. Lisäksi taloudelliset kysymykset ja alisuoriutuminen ovat tärkeimmät syyt keskeyttämiseen. (Boyaci 2019, 145,154.) Tutkimuksessa oli yllättävää, että isän kanssa asuminen edisti 18–24-vuotiaiden jatkokouluttautumista. Koulun keskeyttäminen oli vähäisempää niillä, jotka eivät asuneet äidin kanssa 25–34-vuotiaina. (Mt.)

Kurosen vuonna 2011 tekemässä narratiivisessa analyysissä toisen asteen koulutuksen keskeyttäjästä selvitettiin, millä tavalla ammatillista perustutkintoa suorittavat opiskelijat kuvaavat opiskelun keskeyttämiseen johtavia tapahtumia, ja mitä he kertoivat keskeyttämisten syistä. Lisäksi analyysissä selvitettiin, miten he kuvasivat oppilaitoksen toimia keskeyttämistilanteissa. (Kuronen 2011, 80.) Tulokset osoittivat, että oman ryhmänsä keskeyttäneistä opiskelijoista muodostivat keskeyttämiskiirteeseen ja masennukseen ajautuneet, oppilaitoksen aloitteesta keskeyttäneet ja keskeyttäjät väärän alavalinnan takia. Heinosen (2021) tutkimuksessa todettiin myös opintojen keskeyttämisen syyksi väärä alavalinta tai, etteivät opinnot vastanneet odotuksia ja siten opiskelija ei viihtynyt koulussa (Heinonen 2021, 573).

Aineistosta käy ilmi, ettei koulutuksen keskeyttäminen toisella asteella automaattisesti merkitse syrjäytymistä. Tapahtumaketjun merkityksellisyys seuraa siitä, mihin nuori ohjautuu keskeyttämisen jälkeen. Hetkellinen työssä käynti tai asevelvollisuuden suorittaminen voivat mahdollistaa ammattiin valmistumisen. Se on parempi vaihtoehto kuin kokonaan tutkinnotta jääminen. (Nurmi 2009, 91.) Työssä käyvä nuori kokee itsensä tarpeelliseksi ja työssäkäynnin itsetuntoa vahvistavaksi välivaiheeksi. Palkka antaa elämänhallinnan tunteen. Myös yhdysvaltalaisessa lukiolaisia kokevassa tutkimuksessa (Boylan & Renzulli, 2017) todettiin, ettei ole harvinaista keskeyttää koulunkäynti väliaikaisesti ja palata myöhemmin uudelleen opintojen pariin. Välivuosi voi olla tarpeellinen, jos opiskelija kärsii koulu-uupumuksesta. Salmela-Aro (2016, 338) näkee myös, että välivuoden jälkeen opintoihin sitoutuminen on silloin vahvempaa kuin opiskelijoilla, jotka sinnittelevät uupumisensa kanssa.

Akateemista menestystä, epäonnistumista koulussa ja koulukeskeyttäjiä on tutkittu myös Unkarissa. Tutkimuksessa on käytetty Unkarin nuorisotutkimuksen vuoden 2016 tietokantaa 15-29 vuotiaista kotitalouksista. Aihetta on haluttu tutkia, koska niin Unkarissakin kuin muissa Euroopan maissa on havahduttu siihen, että koulupudokkaat vaikuttavat talouskasvun hidastumiseen, työttömyyden kasvuun, yksilön hyvinvointiin ja kansanterveyteen. Tutkimukset osoittivat, että koulukeskeyttäjiä taloudellinen ja kulttuurillinen asema ovat huomattavasti heikompia kuin tutkinnon saaneilla (Kovacs 2019, 79). Unkarilaisessa tutkimuksessa todettiin, että väärä alavalinta liian varhaisessa vaiheessa on ammatillisten opintojen keskeyttämissyynä (Kovacs 2019, 80). Tutkimuksen mukaan

oppilaat, jotka eivät ole motivoituneita lukemaan, ja joilla on myös huono perhetausta valitsevat ensisijaisesti ammattiopinnot (emt., 80).

Suomessa oppivelvollisuus ikä muuttui vuonna 2021. Nykyisin oppivelvollisuusikä ulottuu 18 ikävuoteen saakka tai se voi loppua aiemmin, jos nuori saa toisen asteen tutkinnon valmiiksi ennen täysi-ikäisyyttään. Unkarin koulutuspolitiikka muuttui vuonna 2011 siten, että oppivelvollisuusikä laski 18 vuodesta 16 vuoteen. Tutkimuksesta ei käy ilmi syytä ikämuutokselle. Oletettavasti juuri oppivelvollisuusiän nostamisella ehkäistään koulupudokkuutta. Oppivelvollisuusmuutosta on sovellettu Suomessa vasta vuodesta 2021 lähtien, joten sen vaikutukset voidaan todeta vasta muutaman vuoden päästä.

Aineiston mukaan suhteellisen uusi tapa käsitteellistää keskeyttäneiden taustat, on heidän ryhmittelemisensä tekijöihin, jotka työntävät opiskelijan pois opinnoista (pushout) tai vetävät (pulled out) opiskelijan pois koulusta. Boylan & Renzulli (2017) ovat tutkineet ilmiötä yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa. Koulusta pois työntäviä syitä ovat oppimisvaikeudet, opiskelijat eivät tunne kuuluvansa joukkoon, ja yhteistyötä ei ole muiden opiskelijoiden tai opettajien kanssa. Koulusta pois vetäviä syitä ovat vaikeudet yhdistää työ ja opiskelu, vanhempien tarvitsema apu, raskaus tai vanhemmaksi tuleminen (Boylan & Renzulli 2017, 19; Boyaci 2019, 145.)

Teiniraskaudet ja vanhemmaksi tuleminen eivät ilmenneet koulukeskeyttäjiä syiksi muissa tutkimusaineistossani. Sen sijaan teiniraskaudet eli alle 20-vuotiaiden synnytykset ja abortit ovat vähentyneet Suomessa 2000-luvun alusta lähtien (Seppänen 2021).

Nuorten polarisoituminen koulutuspoliittisesti tai elämässä yleensä on tulevaisuuden uhkakuva. Perttulan (2015, 107) väitöstutkimuksessa nuorten arvioidaan jakautuvan neljään ryhmittymään; norminuoriso, lähes norminuoriso, arvosidonnaiset luopujat ja anomiset luopujat. Arvosidonnaiset luopujat eivät halua systeemiin mukaan, mistä he ovat tehneet tietoisien päätöksen. Heille riittää minimalistinen toimeentulo sillä elämänmerkitys tulee yhteisöllisestä toiminnasta. Anomiset luopujat ovat luopuneet ajautumalla osin elämästä syrjään, koska eivät ole kyenneet ottamaan tarjottua apua vastaan. He ovat huonosti voivia ja alttiita huono-osaisuuteen. Rakenteellisella sosiaalityöllä on autettava anomisia luopujia, jotka ovat tahtomattaan tipahtaneet pois sosiaaliturvaverkostosta. Tiedän arvosidonnaisia luopujia ja hiukan kadehdin heidän henkistä hyvinvointiaan. Heille on ominaista esimerkiksi työskennellä intensiivisesti tietty aika ja pitää sen jälkeen kuukauden tai kahden loma, jossakin heille mieluisassa paikassa.

Yhteenvetona voi todeta, että aineiston mukaan opiskelija voi valita kokemattomuuttaan väärän jatko-opintopaikan, mikä voi vaikuttaa haitallisesti opiskelumotivaation ja olla syynä

koulunkäynnin keskeyttämiseen. Yleisellä tasolla voidaan sanoa, että perhesuhteilla, taloudellisilla asioilla ja oppimisvaikeuksilla on oma vaikutuksensa siihen, että koulunkäynti keskeytyy ainakin väliaikaisesti. Tutkimusten mukaan välivuosi opinnoista voi motivoida niiden loppuun saattamiseksi ja tuoda helpotusta koulu-uupumukseen. Oppilaitoksen näkökulmasta koulusta pois työntäviin asioihin voi vaikuttaa ennakoitusti esimerkiksi opiskelijoiden ryhmäytymisharjoituksilla sekä yhteistyöntiivistämisellä oppilaan ja opettajien välillä. Huolta herättävä uhkakuva on nuorten polarisoituminen siten, että anomisten luopujien määrää kasvaa tulevaisuudessa eikä rakenteellinen sosiaalityö pysty vastaamaan heidän hätäänsä, koska sosiaalityön taloudelliset resurssit eivät millään riitä täyttämään heidän tarpeitaan.

4.3 Koulupoissaolojen riskitekijöiden nelikenttä

Palmu (2020, 12–16) tarkastelee Heyne & Gren-Landell (2019a.) alkuperäislähteeseen pohjautuvaa kuviota koulupoissaolojen eri riskitekijöistä peruskoulussa jaottelemalla ne yksilöön, perheeseen, kouluun ja yhteiskuntaan liittyviksi. Jaottelu viittaa poissaolojen syytaustaan. Oleellista on tietää, että yksittäisen oppilaan kohdalla kyse voi olla eri riskitekijöiden yhdistelmistä. Keskeyttämisen syyt eivät ole yksiselitteisiä sen sijaan tausta voi muodostua monimutkaisista ongelmaryypäistä (Kuronen 2011, 37). Esittelen seuraavassa kuviossa koulupoissaolojen riskitekijöiden nelikenttä:

Yksilöön itseensä liittyvät riskit:

ahdistuneisuus/masennus
somaattiset oireet
puutteet tunnesäätelyssä
negatiivinen ajattelu
puutteet ongelmanratkaisussa

Perheeseen liittyvät riskit:

huoltajien päihde- ja/tai
mielenterveysongelmat
ylisuojelevat vanhemmat
perhedynamiikan haasteet

Yhteiskuntaan liittyvät riskit:

yksilöön kohdistuvat paineet
epävarmuus tulevaisuudesta

Kouluun liittyvät riskit:

kiusaaminen
yksinäisyys
”hoitamattomat” oppimisvaikeudet
heikot suhteet oppilaat vs. opettajat
vähäinen yhteistyö koulun ja kodin
välillä

Kuva 1. koulupoissaolojen riskitekijöiden nelikenttä. Olen käyttänyt pohjana Valteri – julkaisua nro 4; Takaisin kouluun -kouluakäymättömille (Palmu 2020, 13) kuviota poissaoloihin vaikuttavista tekijöistä. Kuvio pohjautuu Heyne, Gren-Landell ym. 2019a alkuperäislähteeseen poissaoloihin vaikuttavista tekijöistä.

Kuviosta on havaittavissa, että koulukieltäytymisen suurin huomio kohdistuu yksilöön ja kouluun liittyviin riskitekijöihin. Oppilaan psyykkinen hyvinvointi ja persoonallisuus ovat yksilöön itseensä liittyviä koulupoissaoloriskejä (Palmu 2020, 13). Opetushenkilöstöllä on taipumus nähdä nuorten ongelmat yksilöön itseensä tai hänen perheeseensä liittyvinä kun taas nuoret näkevät ongelmatilanteessaan enemmän yhteiskunnallisista tekijöistä johtuvina ongelmina. (Perttula 2015, 105.) Perttulan näkemystä tukee myös Heyne ym. (2019a, 1023) selvitys, jonka mukaan vanhemmat ja nuoret korostavat kouluihin liittyviä ongelmatekijöitä. Opettajat sen sijaan näkevät koulupoissaolojen syyt enemmän vanhempien asenteista ja kotiympäristön haasteista johtuvina. Illichin kritiikissä koululaitosta kohtaan voi olla hyvinkin todellisuuspää siltä osin, että hänen mukaansa oppiminen tulisi olla vapaata, ilman arvosanapaineita ja vastuu oppimisesta olisi oppijalla itsellään. Voisiko jokin kunta kokeilla kouluissaan Illichin mallintamia oppimisverkkoja, joissa oppija valitsee itse oppiaineet kiinnostuksensa mukaisesti, arvosanoja ei anneta ja osaaminen olisi mahdollista osoittaa muuten kuin kirjallisilla kokeilla. Voisivatko Illichin utopiat vähentää kouluun liittyviä riskitekijöitä ja lisätä kouluviihtyvyyttä?

”Miksi koulu ei tee mitään” -kysymys vanhemmilta opettajille on usein kuultu kysymys. Onko se aina katsottava aiheelliseksi, jos kasvatuksellinen yhteistyö vanhempien ja koulun välillä hiertää tai on vähäistä. Unohtavatko vanhemmat, että kasvatusvastuu on ensisijaisesti heillä? Koulun henkilökunta voi olla tarvittaessa vanhempien tukena, jotteivat vanhemmat koe jäävänsä yksin. Vuorovaikutus ja avoimuus koulun ja kodin välillä turvaavat oppilaan koulumyönteisyyttä – ja viihtyvyyttä. Lisäksi oppilaan tunnekokemus välittävistä aikuisista tukee yleistä mielenhyvinvointia. Ajatustani tukee (Palmu 2020, 74) selvitys, jossa hän painottaa vanhempien ja koulun yhteistyön tärkeyttä. Yhteistyön perusta luodaan avoimella dialogisella viestinnällä, joka voi olla yhteisymmärryksessä sovittu ratkaisu esimerkiksi lapsen keskittymiskyvyn tueksi. Osapuolten pyrkimykset tulisivat olla joustavia ja realistisia.

Kouluun liittyviä riskitekijöitä ovat oppilaan kokema kiusaaminen. Pelokas ja hiljainen oppilas altistuu herkemmin kiusatuksi kuin vahvat sosiaaliset taidot omaava oppilas. Lisäksi autismikirjon omaava tai erityisen tuen tarpeessa oleva oppilas altistuu kiusatuksi. (Palmu 2020, 15.)

Kiusaamisella on hyvin laajat vaikutukset oppilaan psyykkiselle voinnille. Oppilaan itsetuntoa musertavat yksinäiset hetket ja ulkopuolisuuden tuntemus kouluyhteisössä. Tällöin kynnys kotiin

jäämisestä on suuri. (Hamarus 2014, 31.) Kouluissa reagoidaan ja käsitellään koulukiusaamista monin eri tavoin. Valtakunnalliset ja yhdenmukaiset kiusaamisen puuttumismallit toisivat yhdenvertaiset ja oikeudenmukaiset toimintamallit kaikille koululaisille. Lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu jo varhaiskasvatuksessa saattaisivat myötävaikuttaa kouluikäisten mielenhyvinvointiin ja ryhmädynamiikan vahvistumiseen. **Yhteenvetona** voi todeta, että aineiston mukaan koulupoissaolujen syyt vaikuttavat monimutkaisilta ja toisiinsa kiehtoutuneilta ongelmaryypäiltä. Ne näyttäytyvät johtuvan yksilöstä ja/tai koulusta johtuviin tekijöihin. Lapsen psyykinen pahoinvointi ja oppimisvaikeudet ovat yksilöön rinnastettavia koulupoissaoloihin liittyviä riskejä. Kouluun liittyvät riskitekijät ovat kiusatuksi tuleminen, yksinäisyys, vuorovaikutusongelmat ja yhteistyön vähyys koulun ja kodin välillä. Koulupoissaolujen riskitekijöihin liittyy kodin ja koulun toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Ristiriidoilla voi olla haitallinen vaikutus lapsen kouluviihtyvyyteen ja oppimisoloon. Sen sijaan, että vanhemmat ja koulu syyttäisivät toistensa erilaisia toimintatapoja, heidän tulisi pyrkiä lapsen edun mukaiseen yhteisymmärrykseen.

4.4 Sosioekonomiset tekijät ja vaikutukset

Koulupudokkuudella on yhteyttä yksilön menneisyyteen ja taustatekijöihin. Taustatekijänä voi olla vanhempien matala koulutustausta, joka vaikuttaa yksilön koulumotivaatioon sekä perheen matala sosioekonominen asema (Koskela 2016, 12; Kallio & Hakovirta 2020, 182.) Suomalaiset nuoret, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella eivätkä opiskele yhdistetään pienituloisiin perheisiin, joissa vanhempien koulutus on maan keskiarvoa alhaisempi (Bask & Salmela-Aro 2013, 514). Koulunkäynnin keskeyttäneitä on huomattavasti enemmän nuorissa, joiden vanhemmilla on vain peruskoulutus (Kovacs, 83). Erityispiirteenä nähdään sukupuolen vaikutus, sillä äidin koulupudokkuus ennustaa lapsen riskiä koulupudokkuuteen (Kallio & Hakovirta 2020, 195). Ennuste kietoutuu kulttuurisiin resursseihin, sillä matalasti koulutetun äidin voi olla vaikeaa auttaa lastaan opiskeluihin liittyvissä asioissa. Isän työttömyys tai työkyvyttömyys ja vanhempien alkoholismi lapsuusaikana ovat yhteydessä nuorten keskeytyneisiin opintoihin (Heinonen 2021, 580). Näkökulma vanhempien koulutustaustan vaikutuksesta kouluakäymättömyyteen on hiukan ongelmallinen, sillä koululla ei ole keinoja vaikuttaa vanhempien sosioekonomiseen asemaan.

Vanhempien sosioekonominen asema näkyy myös vanhempien osallisuutena lastensa yhteisessä tekemisessä. Vanhempien ja lasten vuorovaikutus vaikuttaa positiivisesti siihen, kuinka hyvin lapset menestyvät koulussa. (Bask & Salmela 2013, 514.) Vanhempien osallisuus ja heidän antamansa tuki ennustaa lasten kouluun sitoutumista (Salmela-Aro 2016, 345).

Sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden merkitys oppilaiden, perheen ja koulun henkilöstön välillä tukee lapsen kiinnittymistä kouluun (Palmu 2020, 16). Haastavissa tilanteissa elävien perheiden voimavarat eivät yksistään riitä kannattelemaan koulua käyvää lasta, kun huoli fokusoituu esimerkiksi toimeentulon ongelmiin tai terveyshuoliin. On epäoikeudenmukaista eikä aina mahdollistakaan, että vanhempien on osattava itse auttaa lastaan oppimaan tai vaadittava apua. Monet vanhemmat eivät osaa auttaa lastaan eivätkä jaksaa vaatia siihen opettajien apua. (Nurmi 2009, 142.) Vanhempien ei tarvitse ottaa opetusvastuuta, kasvatusvastuu on ihan riittävää. Työpaine ja elämän hektisyys voivat uuvuttaa vanhempia eivätkä heidän voimavaransa ja aikansa riitä läksyjien huolelliseen auttamiseen etenkin monilapsisissa perheissä. Ikävää, jos lapset ovat tuen tarpeiltaan jo alakoulussa kovinkin eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden.

Vanttaja ym. (2019, 496) tutkimuksen mukaan nuorten koulumyönteisyys oli sitä suurempi, mitä korkeammalle vanhemmat olivat kouluttautuneet ja mitä korkeampi heidän sosioekonominen asemansa oli. Vanttajan näkemystä tukee Kallio & Hakovirran (2020, 193) selvitys, jonka mukaan perheet, jotka saavat pitkäaikaisesti toimeentulotukea, on heidän lapsillaan suurempi koulupudokkuusriski kuin lyhytaikaisesti toimeentulotukea saaneilla perheillä. Nuoren menestyksenkäs akateeminen ura riippuu vanhempien koulutustasosta (Kovacs 2019, 84). Ihan näin yksiselitteisenä en näe Kovacsin ajatusta, koska vuonna 2021 oppivelvollisuuteen on tullut muutoksia. Oppilaan kannalta muutokset ovat olleet todella positiivisia. Esimerkiksi toisen asteen koulumatkojen ja oppimateriaalien maksuttomuus tuovat konkreettisesti taloudellista helpotusta opiskelijalle ja perheelle. Yhteiskunnan näkökulmasta oppivelvollisuusmuutoksilla haetaan koulutuksellista tasa-arvoa. Jos nuorella itsellään on tahtoa, niin akateeminen ura on mahdollista ilman vanhempien akateemista taustaa. Sosioekonomista taustaa ja alueellisten erojen merkitystä tutkinut apulaisprofessori Venla Berneliuksen (2021) mukaan perheen sosioekonomisen taustan merkitys on korostunut 2000-luvulla osaamisen ja oppimisen taustatekijöinä. Tyttöjen osaaminen on keskimäärin parempaa kuin poikien, mutta vahvan sosioekonomisen perhetaustan omaava poika on keskimäärin puolen kouluvuoden osaamisen verran edellä tyttöä, joka tulee heikosta sosioekonomisesta perheestä. Vanhemmilta saatu tuki ja kannustus vaikuttavat merkittävästi uusien asioiden oppimiseen.

Alhaisesta sosioekonomisesta taustasta on todennäköisempää keskeyttää koulu, jos perhe asuu paikassa, jossa on suuri kuilu matala- ja keskituloisten välillä (Kearney & Levine 2016, 374).

Nuoret, jotka kasvavat korkean köyhyyden alueella, keskeyttävät opiskelut todennäköisemmin kuin he, jotka asuvat keskiluokan muodostamassa asuinlähiössä (Bask & Salmela 2013, 514). Unkarissa 80 % koulunsa keskeyttäneistä asuu kylässä tai pienessä kaupungissa (Kovacs 2019, 84).

Koulutuksellinen epätasa-arvo tihenee erityisesti kaupunkiseutujen naapurustoissa, joissa on paljon köyhyyttä tai sosiaalisia ongelmia. Tämän lisäksi alueelliset erot näkyvät sekä henkilökunnan kasvavana työkuormana että lasten korostuneena tuen tarpeena ja heikompina kouluvalmiuksina. (Bernelius 2021.) Asuinympäristöllä on joko myönteinen tai kielteinen vaikutus koulun käyntiin. Kyläkoulujen lakkauttaminen tuo mukanaan pitkät koulumatkat, joihin menevä aika on pois jopa lapsen yöunista ja vapaa aikaan jäävästä ajasta.

Yhteenvetona voi todeta, että perheen sosioekonomiset tekijät, kuten työ tai työttömyys, rahatilanne, vanhempien koulutus ja asuinympäristö vaikuttavat osaltaan koulupudokkuuteen. Epävakaat sosionomiset tekijät vaikuttavat aineiston mukaan myös vanhempien henkisiin voimavaroihin. Tällöin vanhemmat eivät jaksaa osallistua perheen yhteiseen tekemiseen tai he eivät jaksaa tukea lasta riittävästi koulutehtävissä. Lisäksi vanhempien voimavarat eivät riitä tarpeeksi kodin ja koulun yhteistyön ylläpitoon ja sen vahvistamiseen. Koulutuksellista tasa-arvo tuo se, että nykyisin toisen asteen oppimateriaalit ja koulumatkat ovat maksuttomia.

4.5 Opintojen keskeyttämiseen liittyvät yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät

Koen tärkeäksi nostaa erillistarkasteluun nuorten psyykkiset sairaudet, kuten masennuksen ja ahdistuksen, koska ne ovat usein opintojen keskeyttämissyynä etenkin toisella asteella.

Kasvatustieteiden tohtori Taina Heinonen Turun yliopistosta on tehnyt väitöskirjan (2021), jonka aiheena on ”Nuorten mielenterveyskuntoutujien kokemuksia opintojen keskeyttämisestä ja siihen johtaneista syistä”. Heinosen (2021) mukaan tutkimuksen luvussa on yhtäläisyyttä Heyne & Gren-Landell 2019 koulupoissaolojen riskitekijöihin, joita esittelin luvussa 5.3. Heinonen on luokitellut 2. asteen ja korkeakouluopintojen keskeyttämissyyt samansuuntaisesti kuin Heyne & Gren-Landell. Heinosen (2021, 579) mukaan opintojen keskeyttymiseen liittyvät **yksilölliset tekijät** kuten, psyykkinen sairastelu, väärä alavalinta ja itsenäistymisen haasteet. Näistä hallitsevin oli psyykkinen sairastelu, johon liitettiin masennus, väsymys, motivaation puute, sosiaalinen ahdistus ja keskittymisvaikeudet. Illichin teorian mukaan koululaitoksilta puuttuu inhimillisuus. Koulutyöni kokemuksen perusteella katson, että jos inhimillisyyttä ja joustoa olisi enemmän, niin koulusta johtuvaa psyykkistä sairastelua olisi vähemmän.

Opintojen keskeytymiseen liittyvät **yhteisölliset tekijät** viittaavat opiskeluyhteisöön. Opiskelija ei kiinnity tai sopeudu opiskeluyhteisöön eikä siten saa muodostettua vertaissuhteita. Kaverisuhteiden puuttumisen taustasyynä saattaa olla psyykkisen oireiden kuormittavuus, mikä selittää voimavarojen vähyden sosiaalisten suhteiden solmimiselle. Nuori on saattanut kokea peruskouluaikanaan koulukiusaamista, mikä on merkittävä este kaverisuhteiden muodostamiselle luottamuspuolan vuoksi toisella asteella. Yhteisöllisiin tekijöihin liitettiin myös keskeyttäneiden kokemus, etteivät he olleet saaneet opettajilta tai koululta tarpeeksi tukea opintoihinsa. Opintojen aikana oli laadittu HOJKS (henkilökohtainen opetussuunnitelma), mutta keskeyttäneiden kohdalla se todettiin kahdesta syystä toimimattomaksi; se laadittiin liian myöhään, ja toiseksi sitä ei noudatettu. (Heinonen 2021, 579-580.) **Yhteiskunnalliset tekijät** opintojen keskeyttämiseen pitivät sisällään opintotukeen liittyvät saantivaikeudet pitkissä sairaalahoitajaksoissa, koska opintosuoritusvelvoitteet eivät täyty. Lisäksi psykiatriseen hoitoon liittyvät osatekijät, kuten hoitotahon ja koulun välinen kommunikaation puute aiheuttavat opintojen keskeyttämisiä. Opintojen keskeyttämiskynnystä madaltaa opiskelijan jälkeen jääminen opinnoistaan sairaalahoitajakso aikana, ja opiskelukavereiden vaihtuminen sinä aikana. Tutkimuksessa todettiin, että mielenterveyshäiriön toteaminen ja hoitosuhteen alkaminen ennen 18 vuoden ikää lisäsi toisen asteen opintojen keskeyttämiskynnystä. (Heinonen 2021, 580.) Nuoren voimavarat eivät riitä sairaalahoidon aikana etuuksien selvittelyyn tai opintojen suunnitteluun. Ulkopuolisen avun tarve näkyy siinä, että nuoren asioiden järjestely ja haltuunotto lisäävät psyykkistä hyvinvointia ja tukevat osaltaan tervehtymistä. Asioiden keskeneräisyys voi puolestaan aiheuttaa nuorelle lisäkuormitusta ja viivästyttää tervehtymistä. **Yhteenvetona** voi todeta, että nuoren näkökulmasta mielenterveyteen liittyvät huolet ovat opintojen keskeyttämisen syinä. Myös itsenäistymisen haasteet ja aiemmin todettu väärä alavalinta heijastuvat negatiivisesti opintoihin. Opintojen keskeytyessä nuoren voimavarat eivät riitä taloudellisten asioiden ja opintojen suunnittelua koskeviin päätöksiin. Opiskelijan kokemus, ettei hän sopeudu opiskeluyhteisöön tai saa muodostettua kaverisuhteita on yhteisöllisiin tekijöihin liittyvä huolenaihe. Opiskeluyhteisöön liittyvä irrallinen tunne vahvistuu entisestään, jos opiskelija ei saa tarvitsemaansa tukea opettajilta. Opiskelijan tilannetta vaikeuttaa, jos opettajalta puuttuu inhimillisyys ja joustavuus etenkin niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla on vuorovaikutuksellisia ongelmia itsensä sekä yhteisönsä kanssa.

4.6 Koulu-uupumus

Mielenterveyteen ja henkiseen hyvinvointiin liittyvät ongelmat haittaavat merkittävästi opiskelua (Kuronen 2011, 51; Heinonen 2021, 573). Aineiston mukaan mielenterveyshäiriöiden esiintyvyys

on suurimmillaan ikäryhmässä 18-34 vuotiaat. Nuorista 15-25 % kärsii diagnosoidusta mielenterveyssairaudesta. (Heinonen 2021, 573.) Koulusta johtuva stressi liittyy merkittävästi masennusoireisiin ja negatiivisesti elämänlaatuun (Moknes ym. 2016, 339). Kyyninen asenne koulua kohtaan, huonot arvosanat ja opiskelijan riittämättömyden tunteet voivat olla koulu-uupumuksen taustalla, ja siten riski myöhempään koulupudokkuuteen. Koulu-uupumus näyttää muodostuvan osin koulun asettamien vaatimusten vuoksi, kyynisestä ja irrallisesta asenteesta koulua kohtaan. Peruskoulun lopussa lähes puolet oppilaista ei enää pidä koulua merkityksellisenä. (Bask & Salmela-Aro 2013, 511, 513; Salmela-Aro 2016, 337; Vasalampi & Parviainen 2017.) Illichin teorian mukaan oppimisen tulisi olla vapaata, mielikuvitusta tukevaa, monipuolista ilman arvosanapaineita (Illich 1972). Jos koulumaailma mahdollistaisi Illichin teorian mukaisen oppimistyylin, olisi mielenkiintoista seurata, mitä koulu-uupumukselle tapahtuisi ajan kuluessa.

Aineistosta käy Bask & Salmela-Aron (2013, 515) mukaan esille se, että ylioppilastutkinnon tavoittelu on osalle opiskelijoista merkittävä stressitekijä. Tämä nähtiin tyttöjen keskuudessa yleisempänä kuin pojilla. Lukiolaisten koulu-uupumuksella ja koulunkäynnin keskeyttämisellä on syy-yhteys. Koulu-uupumuksen kolme osatekijää – kyynisyys, uupumus ja riittämättömyden tunne opiskelijana ovat lisääntyneet lukiolaisten keskuudessa. (Bask & Salmela-Aro 2013, 523.) Koulu-uupumusta kokevat myös lapset, joilla on oppimisvaikeuksia ja stressiä opiskelutavoitteista. Lisäksi ympäristön epärealistiset vaatimukset ja odotukset kuormittavat lapsia. (Mäki-Ketelä 2012, 214.) Osalle lapsista koulu-uupumusta tuottaa myös tulevaisuus, joka voi näyttäytyä nykyisellään epäselkeänä ja jopa pelottavana.

Koulu-uupumusta ja kouluun sitoutumista tutkinut kasvatustieteiden professori Katariina Salmela-Aron (2016) mukaan Suomessa tyttöjen koulu-uupumus on kasvanut 30 prosenttia kahden viimeisen vuoden aikana. Koulun vaatimuksista johtuva uupumus ja kyynisyys koulua kohtaan ennustavat riittämättömyden tunteita jatko-opinnoissa. Koulu-uupumus yhdistettynä vanhempien kokemaan työuupumukseen koskettaa kaikkia perheenjäseniä. Erityistä korrelaatiota on havaittu sukupuolikontekstissa. Äidin työuupumuksen ja tyttären koulu-uupumuksen välillä on yhteys. Samoin myös isien kokema työuupumus voi vaikuttaa pojan koulu-uupumukseen. (Salmela-Aro 2016, 338-339, 346.) **Yhteenvetona** voi todeta, että koulu-uupumusta tuottaa nuoren kokema riittämättömyden tunne ja kyynisyys, mitä koulu itse osaltaan tuottaa. Opetussuunnitelmat on laadittu liian vaativiksi ja opiskelijoiden tulisi omaksua paljon tietoa lyhyessä ajassa. Lisäkuormitusta tuo vielä yhteiskunnan tuottama kilpailuasetelma esimerkiksi jatko-opintopaikasta, joka vaikuttaa merkittävästi koulu-uupumuksen syvyyteen.

4.7 Oppimisyhteisöjen vaikutus koulupudokkuuteen

Koulupudokkuus nähdään usein yksilökeskeisenä ilmiönä, mutta Koskela ym. 2016, 11; Kurosen 2011, 34 mukaan koulutuksen keskeyttämistä lisää nuoren koulussa kokema kurinpitokohteeksi joutuminen, nuoren kouluun sopimattomat kommunikointitavat ja oppilaan ja koulun väliset yhteentörmäykset. Tutkijat ovat löytäneet koulun keskeyttämiseen johtavia tekijöitä, joita ovat koulujen käyttämät kurinpitotoimet, oppilaan vetäytyminen ja toisinajattelijat, joilla tarkoitetaan opiskelijan ja opettajan välistä ajatusten erilaisuutta (Boylan & Renzulli 2017, 5). Koulujen kurinpidolliset toimet, kuten koulusta määrääjäksi erottaminen ovat oppilasta syrjiviä. Erottaminen pitäisi olla viimeinen ja todella harkittu interventio. Jos kurinpidollisiin toimenpiteisiin päädytään, on huomioitava opiskelijan näkemykset, oikeudenmukaisuus ja avoimuus. (Heyne ym. 2019b, 16.) Koulun toimintasäännöt edellyttävät, että opiskelijan kuulluksi tuleminen on mahdollistettava.

Toisenlaista ja jopa radikaalia näkemystä tuo (Koskela 2016, 14) ajatus, että koulutusjärjestelmät ja oppilaitokset tuottavat sekä osallisuutta että pudokkaita. Näkemys perustuu kokemukseen, ettei kaikkia opiskelijoita tavoiteta ja samalla osa opiskelijoista ohjautuu kohti menestystä opintojen sujuvuuden ansiosta. Mitä hyväksytympi ja arvostavampi oppimisympäristö on, sitä paremmin nuoret kantavat vastuuta ja oppivat hallitsemaan riskejä (Mäki-Ketelä 2012, 200). Mäki-Ketelän ajatusta tukee Illichin teoria vapaasta ja armollisesta oppimisesta (Illich 1972). Illichin teoriaa voisi soveltaa siten, että koulu hyväksyisi joustavat ja erilaiset oppimistavat siten, että opiskelija pystyisi vaikuttamaan opintojensa edistymiseen. Myös arvosanakriteereiden uudelleentarkastelua kohti opiskelijan etua ajatellen tulisi muuttaa.

Aineiston mukaan, oppimisyhteisön ja opiskeluilmapiiirin yksi merkittävä vaikuttaja on opettaja. Opiskelijat kokevat hyvän opettajan meriiteiksi hänen kiinnostuneen asenteensa oppilaidensa koulumenestyksestä ja kouluhyvinvoinnista. Hyvällä opettajalla on myös vahvat tunne- ja vuorovaikutustaidot (Mäki-Ketelä 2012, 202; Palmu 2020, 16). Opiskelijat, jotka eivät kyenneet sopimaan ristiriitoja opettajien kanssa keskeyttivät koulunkäynnin (Boylan & Renzulli 2017, 5-6). Opettajat ajattelevat, että perheet ovat vastuussa lastensa epäonnistumisesta koulussa. Vain muutamat opettajat näkevät, että koulu voi jollakin tavalla kompensoida haittoja. (Kovacs 2019, 80.) On tärkeää, että oppilaalle välittyy tunne edes yhden aikuisen välittävän hänen kohtalostaan ja tulevaisuudestaan vastoinkäymisistä huolimatta. **Yhteenvetona** voi todeta, että opiskelijan näkökulmasta opettajat tuottavat heille sekä pahoinvointia että hyvinvointia. Pahoinvointia siltä osin, jos opiskelijan ja opettajan keskinäisessä vuorovaikutuksessa on haasteita. Pahimmillaan se

voi johtaa opiskelijan koulusta vetäytymiseen. Hyvinvointia opiskelijalle tuovat opettajan välittävä ja kiinnostava asenne opiskelijaa kohtaan.

4.8 Koulunkäynnin ongelmien luokittelua kansainvälisellä yhteistyöllä

Aiemmin tuli todettua, ettei ole yksiselitteistä määritelmää koulupudokkuulle ilmiön monisyisten vaikutusten vuoksi. Neljän eri kansainvälisen tutkijaryhmän ja yliopistojen yhteistyöllä on selvitetty koulupoissaolojen syytaustoja, jotka on jaettu neljään alaryhmään: koulusta kieltäytyminen (school refusal), luvattomat poissaolot (lintausa/pinnaaminen) (truancy), koulusta vetäytyminen ja vieraantuminen (school withdrawal) ja kouluympäristön syrjäyttäminen (school exclusion) (Heyne ym. 2019b., 9-11). Tukitoimien oikea kohdentaminen auttaa opiskelijaa, kun opettajilla tai opiskeluhuollolla on tiedossa koulunkäynnin syy-yhteys. Esittelen lyhyesti jokaisen koulunkäynnin ongelmiin luokitellun sisällön.

Tutkijaryhmän (Heyne, Gren-Landell, Melvin & Gentle-Genitty 2019b) mukaan koulusta kieltäytyvälle oppilaalle ajatus kouluun lähtemisestä aiheuttaa emotionaalista ahdistusta ja jopa fyysisiä oireita. *Koulusta kieltäytyminen* voi liittyä lapsen ja äidin vahvaan riippuvuussuhteeseen. Vanhemmat ovat huolestuneita lapsen kotiin jäämisestä ja yrittävät saada ja kannustaa lastaan menemään kouluun. Koulusta kieltäytymisen taustalla voivat olla oppimisvaikeudet ja negatiiviset koulukokemukset. Illichin teorian mukaan koulu ei anna mielekkäitä perusasioita, tuottaa yksipuolisuutta ja estää vapaan mielikuvituksen. Ovatko nämä negatiivisten koulukokemusten ja oppimisvaikeuksien taustatekijöitä? Koulusta kieltäytyvillä ei esiinny yleensä epäsosiaalista käytöstä. (Heyne ym. 2019b., 11-12.) Koulusta kieltäytymistä esiintyy nivelvaiheessa; alakoulusta yläkouluun siirtymisessä. Koulukieltäytymistä on etenkin oppilailta, joilla on ollut aiemmin vaikeuksia käydä koulua ahdistuksen vuoksi. Pelkästään kouluasteen vaihto ei tuota koulusta kieltäytymistä, mutta sen sijaan samaan aikaan osuva psyykinen muutos; lapsesta murrosikään siirtymä tuo omat hankaluutensa. (Ingul, Havik & Heyne 2019, 48.) Nivelvaiheisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota etenkin, jos oppilaalla on todettu koulunkäyntivaikeuksia edellisessä koulussa. Tällöin tarvittaviin tukitoimiin pystytään heti lukuvuoden alussa oikeatapaisesti reagoimaan. Moniammatillinen yhteistyö ja tietojen jakaminen koulujen välillä ovat tärkeitä interventioita.

Luvatta pois koulusta oleva lapsi yrittää peitellä poissaoloa vanhemmiltaan. Pinnaava lapsi voi viettää aikaansa paikassa, jossa on muita kavereita tai tehdä jotain mielenkiintoisempaa asiaa kuin käydä koulua. Pinnaaminen tapahtuu usein kaveripiirin vaikutuksesta, ja se yhdistyy käytösoireisiin ja epäsosiaaliseen toimintaan. Poissaolojen aktiivinen seuranta ja ajoissa puuttuminen ovat keinoja luvattomiin poissaoloihin puuttumisessa. *Koulusta vetäytyneiden* oppilaiden keskuudessa

koulupoissaolot liittyvät perheongelmiin. Käytökselle on ominaista vanhempien keino myötävaikuttaa eli vetää tai vieraannuttaa lapsi pois koulusta vanhempien tarpeiden vuoksi. Vanhemmalla voi olla esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeongelmia. Lisäksi sosiaalisten ongelmien vuoksi lapsi ei uskalla jättää yksin vanhempansa. Sinänsä lapsen kouluun meneminen ei ahdistaa tai tuota ongelmaa, vaan ajatukset, mitä koulupäivän aikana kotona saattaa tapahtua kaihtavat. (Heyne ym. 2019b., 12,14-16.) Vanhemmuuden tukemiseen ja aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluihin ohjaaminen voivat estää vanhempien haitallista toimintaa lastaan kohtaan. Tämä vaatii erityistä valppautta ja jopa rohkeutta koulun henkilökunnalta ohjata perhettä sosiaalipalveluihin, mutta lapsen näkökulmasta on erittäin arvokasta interventiota.

Kouluympäristön syrjäyttämällä toimilla tarkoitetaan, että aloite opiskelijan väliaikaisesta kotona opiskelusta tulee oppilaitokselta. Syyt voivat olla oppilaan aggressiivinen tai arvaamaton käyttäytyminen. Koulu voi päättää lyhentämään oppilaan koulupäivää tai kouluviikkoa, jos ei pystytä turvaamaan muille oppilaille ja koulun henkilöstölle turvallista koulupäivää.

Kurinpäädollinen erottaminen koulusta on tilapäistä keskeyttämistä. (Heyne ym. 2019b., 16.) Kuljetus- ja turvallisuusalojen tiukat turvallisuussääntöjen noudattamatta jättäminen oikeuttaa koulutuksen järjestäjän peruuttamaan opiskelijan opiskeluoikeuden tai keskeyttämään opinnot määräajaksi.

Tässä alaluvussa olen tarkastellut aineistoni antamaa kuvaa koulunkäynnin ongelmista peilaten kansainvälistä tulokulmaa. Yhteenvedona voi todeta, että yksiselitteistä määritelmää kouluakäymättömyydelle ei siis ole. Toisaalta määritelmän luominen ei olisi mielekästäkään, koska koulupudokkuuteen tai sitä edeltävästi kouluakäymättömyysilmiöön vaikuttavat monisyiset tekijät.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Hain tutkimusaineistollani vastauksia tutkimuskysymyksiini: Millaisia taustatekijöitä koulupudokkuudella yleisesti on? Ja, miten peruskoulun ja toisen asteen koulupudokkuuden syyt eroavat toisistaan? Tuloksista voi yhteenvedona todeta, että kouluakäymättömyyden merkittävänä riskitekijänä yleisesti on psyykkiset ongelmat, kuten masennus, ahdistus, pelko ja jännittäminen. Lisäksi yleisenä koulupudokkuuden taustatekijänä on lapsen kokemus turvattomuudesta ja epävarmuudesta, koska hän ei saa perheeltään tarvitsemaansa tukea. Ammatillisesta näkökulmasta peilaten koulukäymättömyyden erityispiirteenä on yksilöön kohdistuvat riskit. Usein mielenterveysongelmat estävät koulussa käynnin. Mielenterveysongelmat voivat olla moniulotteisia ongelmaryppäitä,

joihin ei heti saada muutosta. Kouluakäymättömyyteen voi liittyä, ettei lapsi viihdy koulussa, mikä koskee kaikkia koulutusasteita. Innostus ja ilo opiskeltavia asioita kohtaan on vähäistä, koska lapsi ei voi päättää, mitä hän haluaisi oppia ja millä tavalla. Samansuuntaisen ajatuksen kanssani jakaa kasvatustieteen tohtori Tuomo Virtanen (2017,7), jonka mukaan suomalaiset oppilaat eivät viihdy koulussa, koska heidän tunneperäinen kiinnittymisensä koulua kohtaan on heikkoa. Tällä tarkoitetaan kouluun kuulumisen tunteita, mielenkiintoa oppiaineita kohtaan ja opiskelun tuottamaa iloa ja intoa. Jos oppilas saisi itse valita mieleisensä oppiaineet ilman kokeita ja myös opetussuunnitelmat olisivat joustavia, toteutuisi ainakin osittain kasvatuskriitikko Ivan Illichin teoria vapaasta oppimisesta ilman suorituspaineita.

Peruskoulun ja toisen asteen kouluakäymättömyyden eroavaisuuksina ilmeni kiusaamiskokemusten painottuminen enemmän peruskouluuikaan kuin jatko-opintoihin. Koulu-uupumuksen kokemukset sekä väärä alavalinta olivat kouluakäymättömyyden taustalla toisella asteella. Koulupudokkuuteen johtavat riskitekijät olivat sekä peruskoulussa, että toisella asteella samansuuntaisia. Esimerkiksi oppimisvaikeudet, suorituspaineeet ja yhteistyön hankaluus koulun ja kodin välillä koskivat molempia koulutusasteita. Tutkimusaineistossa ei siis löytynyt yksittäistä koulupudokkuulle johtavaa syytä. Mutta kaikissa tutkimuksissa nousi selkeästi esille se, miten monisyisiä tekijöitä koulupudokkuuteen liittyy. Jos tuloksia ajatellaan Heyne & Gren-Landellin (2019a) koulupoissaolojen riskitekijöiden nelikenttään peilaten, niin kaikki neljä yksilöön, perheeseen, kouluun ja yhteiskuntaan liittyvät riskitekijät vaikuttivat joko yksittäin tai toisiinsa kietoutuneina syy-yhteyksinä koulupudokkuuden taustalla sekä peruskoulussa, että toisella asteella.

Koulupudokkuus on universaali-ilmiö eikä siten rajoitu pelkästään tiettyä maata koskevaksi (Boylan & Renzulli 2017, 1). Kulttuurista eroavaisuutta koulunkäynnin ongelmissa esiintyi yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa Boylan & Renzulli (2017), jossa raskaus tai vanhemmaksi tulo mainittiin koulukeskeyttäneissä, vastaavaa syy-yhteyttä ei ilmennyt kansallisissa tutkimuksissa. Tulos antaa viitteitä siitä, että teiniraskaudet ovat ehkä yleisempiä Yhdysvalloissa kuin Suomessa. Turkissa sosiodemografiset tekijät koulupudokkuuden kontekstissa liittyivät asuin ympäristöön, asumismuotoon, siviilisäätyyn ja työssä käyntiin. Unkarissa koulukeskeyttäjät olivat opiskelijoita, jotka olivat joutuneet tekemään koulutusalaan liittyviä päätöksiä liian nuorena, minkä takia valittuala osoittautui myöhemmin vääräksi ja johti opintojen keskeytymiseen. Kansainvälisiä tutkimuksia olisi pitänyt tutkia laajemmin, jotta kouluakäymättömyyden tematiikka olisi kansainvälisesti vertailukelpoista.

Opiskelukuraattorina olen havainnut, että opintojen keskeyttäminen ja pitkittyminen on tavallisempaa ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiokoulutuksessa Koulutuksen kiinnittymiseen

ja opintojen edistymiseen kiinnitetään oppilaitoksissa erityistä huomiota uuden oppivelvollisuuden lakimuutoksen vuoksi. Tavoite on, ettei kukaan tipahda opinnoista ja tutkinto mahdollistuu. Kouluun kiinnittymistä seuraamalla voidaan jo varhaisessa vaiheessa tunnistaa oppilaat, joilla on riski ajautua kouluvaikeuksiin myöhemmällä koulutuspolullaan (Virtanen 2017, 8). Suomalaisnuorten koulutususko on vahva, mutta koulutukseen osallistuminen ei kaikille nuorille ole automaatio. Nuoret rakentavat elämänstrategioitaan usein omien käsikirjoitustensa mukaan ja elävät siten oman näköistä elämää (Kuronen 2011, 35). Ymmärrettävästi nuoret tekevät omia valintojaan ja jättävät noudattamatta moraalisia ihannekuviaan. Aikuisen näkökulmasta toiveena olisi saavuttaa nuorelle tunne elämän merkityksellisyydestä ja ymmärrys itsensä ainutlaatuisuudesta yhteiskunnassamme.

Lähtöolettamukseni piti paikkansa, kun arvioin koulupudokkuuden monen kirjaviasyitä. Koulupudokkuuden riskitekijät näyttäytyvät osittain eri riskitekijöiden yhdistelmästä. Lisäksi eri tutkimuksien mukaan koulutuksen arvostaminen on voimakkaasti periytyvää, joten koulupudokkuuden riskiä voidaan pitää myös ylisukupolvisena ilmiönä. Vanhempien asenne ja omakohtaiset kokemukset kouluajoilta voivat myös heijastua lapsen koulumyönteisyyteen tai -kielteisyyteen.

6. POHDINTA

Koulupudokkuuden hinta on inhimillisesti ja taloudellisesti korkea. Sen lonkerot kietoutuvat haitallisesti yksilön ja yhteiskunnan eri osatekijöihin. Koulupudokkuudella voi pahimmillaan olla pitkäaikaisia vaikutuksia myöhemmin elämässä. Sosiaalityön professori Johanna Kallion ja dosentti Mia Hakovirran (2020, 176) mukaan koulupudokkuus voi ennakoida taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia, kuten työttömyyttä ja ihmissuhdeongelmia. Jatkotutkimusta ajatellen olisi mielenkiintoista tutkia, miten kouluakäymättömyys vaikutti myöhemmin elämässä. Miten työelämä rakentuu rikkonaisen koulutuspolun jälkeen?

Moniammatillinen yhteistyö koulun ja vanhempien välillä edesauttaa nuoren mielenhyvinvointia, kun taas yhteistyön vähyys ja epätasapaino heijastuu opiskelijan koulunkäyntiin. Miten koulut voivat ennaltaehkäistä koulupudokkuutta omalta osaltaan, sillä koulutuksen merkitystä korostetaan yhteiskunnassamme hyvin paljon. Kysymykseen on helpompi vastata, mitä ei ainakaan pidä tehdä. Ryhmäkokojen pienentäminen ja tuhansien oppilaiden koulurakennuksien muodostaminen eivät tue nuoren hyvinvointia, koska kompleksisessa koulu yhteisössä nuori ei tule välttämättä nähdyksi eikä kuulluksi. Onko kouluinstituutio tullut huomanneeksi, että koulujärjestelmän käytännöt ja osin

sisällöt on rakennettu työelämän tarpeista lähtien, jolloin on unohtunut lapsen iän tuomat psykofyysisen kasvun ja herkkyyyskausien luontaiset muutokset.

Kasvatuskriitikko Ivan Illichin mukaan koulumaailmasta puuttuu inhimillisuus. Koulut eliminoivat omalla toiminnallaan kokemuksen kouluviihtyvyydestään. Illichin ajatusta kouluttomasta yhteiskunnasta tulisi soveltaa tietyin ehdoin. Illichin mukaisia arvoja, joita koulumaailma kaipaa tällä hetkellä ovat joustavuus oppimistavoissa ja opetussuunnitelman uudistaminen, johon myös oppilaat saisivat vaikuttaa. Saavutettaisiinko positiivisia koulukokemuksia Illichin teorian mukaan, missä hän painotti vapaata oppimista ilman arvosanapaineita ja suoritekeskeisyyttä. Hänen mukaansa oppimisen tavoitteena on kasvu terveeksi, toisia huomioon ottavaksi ja avuliaaksi ihmiseksi. Sydämen valta olisi tavoiteltava hyvyys. Illich on moittinut, kuinka koulujärjestelmä arvostaa vain mitattavaa oppimista (Sauren 2014).

Minulla oli ammatillinen motiivi valita koulukäymättömät oppilaat kirjallisuuskatsaukseni aiheeksi. Koin tutkimusmatkan varrella muutamia ammatillisia oivalluksia. Pidän itselleni tärkeimpänä muodostunutta selkeää käsitystä siitä, miten yksittäisen oppilaan kohdalla kouluikäymättömyyteen voi liittyä eri riskitekijöiden yhdistelmät. Koulupudokkuus voi olla monen epäonnisen ja inhimillisen sattuman summa. Opiskelukuraattorin rooli on olla ikään kuin opiskelijan asianajaja. Valvoa, tukea, ohjata ja puolustaa opiskelijan etuja. Luottamuksen saavuttaminen voi nuoresta tuntua erityisen merkitykselliseltä:

He kuulevat minut.

He ymmärtävät minua.

Voin kertoa, miksi toimin eri tavoin!

Minulla on aina ollut syyni.

(Palmu 2020)

LÄHTEET

- Bask, M. & Salmela-Aro, K. (2013). Burned out to drop out: Exploring the relationship between school burnout and school dropout. *European Journal of Psychology of Education*, 28(2), 511-528. Saatavissa: <https://link-springer-com.ezproxy.jyu.fi/content/pdf/10.1007/s10212-012-0126-5.pdf>
- Bernelius, V. 2021. Sosioekonomisen taustan ja alueellisten erojen merkitys korostunut osaamisen ja oppimisen taustatekijänä. 2021. Valtioneuvosto. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/selvitys-sosioekonomisen-taustan-ja-alueellisten-erojen-merkitys-korostunut-osaamisen-ja-oppimisen-taustatekijana>
- Boyaci, A. 2019. Exploring the Factors Associated with the School Dropout. *International Electronic Journal of Elementary Education*, Vol. 12, Issue 2, 145-156. Saatavissa: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1240232.pdf>
- Boylan, R. & Renzulli, L. 2017. Routes and Reasons Out, Paths Back: The Influence of Push and Pull Reasons for Leaving School on Students' School Reengagement. *Youth & Society*, 49(1), 46-71. file:///C:/Users/tiina/Downloads/PushPull_manuscript_final-author-version-preprint.pdf
- Haapakorva, P., Ristikari, T., Kiilakoski T. 2018. Toisen asteen opintojen keskeyttämisen taustatekijöitä. Artikkeliteoksessa Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) (2018) *Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, 58. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf
- Hamarus, P., Kanervio, P., Landen L. & Pulkkinen, S. (toim.) 2014. *Huuto ! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta*. PS-kustannus: Jyväskylä.
- Heinonen, T. 2021. Nuorten mielenterveyskuntoutujien kokemuksia opintojen keskeyttämisestä ja siihen johtaneista tekijöistä. *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (2021):5-6. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143403/YP2105-6_Heinonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heyne, D., Gentle-Genitty, C. & Gren Landell, M. 2019a. Improving school attendance by enhancing communication among stakeholders: establishment of the International Network for School Attendance (INSA). *Eur Child Adolesc Psychiatry* 29, 1023–1030 (2019). Saatavissa: <https://link-springer-com.ezproxy.jyu.fi/content/pdf/10.1007/s00787-019-01380-y.pdf>
- Heyne, D., Gren-Landell, M., Melvin, G. & Gentle-Genitty, C. 2019b. Differentiation Between School Attendance Problems: Why and How? *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(1). Saatavissa: <https://www-sciencedirect-com.ezproxy.jyu.fi/science/article/pii/S1077722918300439>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. uudistettu painos. Tammi: Hämeenlinna.
- Illich, I. 1972. *Kouluttomaan yhteiskuntaan*. Otava: Helsinki.
- Ingul, J.M., Havik, T. & Heyne, D. 2019. Emerging School Refusal: A School-Based Framework for Identifying Early Signs and Risk Factors. <https://www-sciencedirect-com.ezproxy.jyu.fi/science/article/pii/S1077722918300427>
- Järvinen, T. & Vanttaja, M. 2013. Koulupudokkaiden työurat – vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua. *Yhteiskuntapolitiikka* 78, 5, 509–519. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110584/jarvinen.pdf?sequence=2>

- Kaittä, A. & Nyqvist L. 2014. Taloudellinen väkivalta parisuhteessa. Kirjallisuuskatsaus. Janus vol. 22 nro 3, 262-278. Saatavissa: <https://journal.fi/janus/article/view/51214/15672> [viitattu 16.1.2022].
- Kallio, J & Hakovirta M. (toim.) 2020. Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Vastapaino Oy: Tampere.
- Kearney, C.A. 2008. Helping School Refusing Children and Their Parents. A guide for School-Based Professionals. Oxford University Press, 2nd ed. E-kirja. Saatavissa: [https://www.socca.fi/files/7723/Kearney -
Helping School Refusing Children and Their Parents A Guide for School-based Professionals.pdf](https://www.socca.fi/files/7723/Kearney_-_Helping_School_Refusing_Children_and_Their_Parents_A_Guide_for_School-based_Professionals.pdf)
- Kearney, M. S. & Levine, P. B. 2016. Income inequality, social mobility, and the decision to drop out of high school. Brookings Papers On Economic Activity, 333-396. Saatavissa: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/03/kearneytextspring16bpea.pdf>
- Koskela, T., Reis, T., & Sinkkonen, H.-M. 2016. Irrallisuudesta osallisuuteen – valmiuksia koulupudokkuuden vähentämiseen. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 18(4), 9–23. Saatavissa: <https://journal.fi/akakk/article/view/84824>
- Koulupudokas. N.d. Tilastokeskus. Saatavissa: <https://tilastokeskus.fi/meta/kas/koulupudokas.html>
- Kovács, E. (2019). Non-completed Studies: What Factors Affect Academic Success or Failure? *Central European Journal of Educational Research*, 1 (1), 79 – 89. Saatavissa: <https://www.proquest.com/docview/2547052814/fulltextPDF/793125054EB942A9PQ/1?accountid=11774>
- Kuronen, 2011. Mun kompassin neula vaan pyörii. Keskeyttämiskokemuksia ammatillisesta koulutuksesta. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37589/978-951-39-4227-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Laine, T. 2021. Yhteenkuuluvuuden kuntapolitiikka. Diakonissalaitos. Julkaistu 18.5.2021. Saatavissa: <https://www.hdl.fi/blog/yhteenkuuluvuus-ja-kuntapolitiikka/>
- Luoma, I. & Puustjärvi, A. ”Mutta onko tämä lapsi koulukuntoinen ?” Koulunkäyntikyvyn arviointi ja tukeminen. *Lääkärilehti* 3/2019 vsk 74. Tieteessä katsaus. Saatavissa: <https://www.potilaanlaakarilehti.fi/site/assets/files/0/53/18/755/sll32019-114.pdf>
- Moksnes, U., Løhre, A., Lillefjell, M., Byrne, D., & Haugan, G. 2016. The Association Between School Stress, Life Satisfaction and Depressive Symptoms in Adolescents: Life Satisfaction as a Potential Mediator. *Social Indicators Research*, 125(1), 339-35. Saatavissa: https://www.researchgate.net/profile/Gorill-Haugan/publication/269333140_The_Association_Between_School_Stress_Life_Satisfaction_and_Depressive_Symptoms_in_Adolescents_Life_Satisfaction_as_a_Potential_Mediator/links/5f8eab1a6fdccfd7b6ea070/The-Association-Between-School-Stress-Life-Satisfaction-and-Depressive-Symptoms-in-Adolescents-Life-Satisfaction-as-a-Potential-Mediator.pdf
- Mäki-Ketelä, J. 2012. Kiskot vievät elämään - ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa elävien nuorten erilaisia elämänraiteita. Itä-Suomen yliopisto. Väitöskirja. Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/11546/urn_isbn_978-952-93-1388-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Määttä, S., Pelkonen, J., Lehtisare., S. & Määttä M. 2020. Kouluakäymättömyys Suomessa. Vaativan erityisen tuen tilannekartoitus. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2020:9. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kouluakaymattomyys-suomessa>
- Nurmi, P. 2009. Opettaja kouluhyvinvoinnin edistäjänä. Toisen asteen opettajat dialogisuutensa ja autenttisuutensa sääntelijöinä. Kuopion yliopisto. Väitöskirja. Saatavissa: <http://www.oppi.uef.fi/uku/vaitokset/vaitokset/2009/isbn978-951-27-1229-8.pdf>
- Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013.
- Palmu, I. 2020. Takaisin kouluun -kouluu kouluakäymättömille. (toim.). Valterin julkaisusarja nro 4. Jyväskylä: Valteri -koulu.
- Perttula, R. 2015. Syrjäytymispuhe hallinnan strategiana opiskelijahuollon sosiaalityössä. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/45264/978-951-39-6076-6_vaitos20022015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Salmela-Aro, K. 2016. Dark and bright sides of thriving – school burnout and engagement in the Finnish context. European Journal of Developmental Psychology, 14(3), 1-13. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1080/17405629.2016.1207517?needAccess=true>
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus. Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Vaasan yliopisto. Saatavissa: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7961/isbn_978-952-476-349-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Saurèn, K-M. 2014. Ivan Illichin aikalaisdiagnoosi. AGON. Pohjoinen tiede- ja kulttuurilehti. Julkaistu 4.4.2014. Saatavissa: <http://agon.fi/article/ivan-illichin-aikalaisdiagnoosi/>
- Seppänen A. 2021. Maksuton ehkäisy vähentää teiniraskauksia. Lääkärilehti. Julkaistu 29.3.2021. Saatavissa: <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/uutiset/maksuton-ehkaisy-vahentaa-teiniraskauksia/?public=b04a4f053d289fa7deeda3f09ce20d38>
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2021. Koulutuksen keskeyttäminen. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/kkesk/2019/kkesk_2019_2021-03-12_tie_001_fi.html
- Vanttaja, M., Af Ursin, P. & Järvinen, T. 2019. Kouluun sitoutumattomien nuorten tausta ja tulevaisuusodotukset. Yhteiskuntapolitiikka 84, 5-6, 491-503. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138886/YP1905-6_Vanttajaym.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Vasalampi, K. & Parviainen, M. 2017. Koulupudokkuuteen on puututtava. Kasvatus- ja koulutus uutisia Jyväskylän yliopistosta. Ruusupuiston kärkiuutiset 5/2017. Saatavissa: <https://peda.net/jyu/ruusupuisto/uutisarkisto/5-2017/3>
- Virtanen, T. 2016. Student engagement in Finnish lower secondary school. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/51563/978-951-39-6783-3_vaitos_2110_2016.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Virtanen, T. 2017. Näkökulmia oppilaan kouluun kiinnittymiseen. Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti. 2017(Vol.27), No.2. Niilo Mäki -säätiö. Saatavissa: <https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2017/08/virtanen.pdf>